

METODERAPPORT

SKUP 2011

Norges hemmelige agenter

- historien om etterretnings-
organisasjonen E 14

Rolf J. Widerøe og Hans Petter Aass

Norges hemmelige agenter

Innsendere:

Rolf J. Widerøe
Mobil: 913 79 538
E-post: rolf.j.wideroe@vg.no

Hans Petter Aass
Mobil: 905 48 991
E-post: hans.petter.aass@vg.no

Redaksjon:

Verdens Gang
Postboks 1185 Sentrum
0107 Oslo

Publisert

- 04.02.2011 • Dette er den hemmelige norske spiongruppen E 14
- 05.02.2011 • Den utrolige historien om Norges agenter
 - 140 spioner i ni land
 - Han var sjefen
 - Agentfarvel med helten
 - E14 spionene hadde sexforbud på jobb
- 06.02.2011 • – Jeg var spion for Norge
 - Rekruttert etter tiertest
- 07.02.2011 • Presidenten var agentenes kilde
- 03.03.2011 • Rollespillet i Praha

Norges hemmelige agenter

Innledning

En enkelt setning i en bok om kampen for omsorgen for to norskmarokkanske barn åpnet et helt nytt univers for oss som journalister, og ble utgangspunktet for to avsløringer om Forsvaret.

Både avsløringen av at norske marinejegere deltok i en privat aksjon på et annet lands territorium og historien om den norske spionenheten E 14, som drev med det som ble kalt "spesiell innhenting", vakte internasjonal oppmerksomhet.

"18. mai 2009: Har møte med Petter, en mann med bakgrunn fra forsvaret og politiet, som har erfaring med tilsvarende saker."

I januar 2010 kom Anne Cecilie Hopstocks bok "Hvis jeg roper høyt nok. En mors kamp for sine barn." ut på Kagge forlag. Boken fortalte historien om hvordan Hopstock og hennes tidligere ektemann, den marokkanske OL-mesteren Khalid Skah, havnet i en bitter strid om omsorgen for de to barna de har sammen. Sommeren 2009 klarte moren å smugle barna ut av Marokko. Det viste seg at hun hadde god hjelp.

Opplysningen om at Hopstock fikk bistand av en person med bakgrunn fra forsvaret og politiet, fikk oss i januar 2010 til å gå i gang med arbeidet for å finne mannen Hopstock i boken kalte "Petter." Arbeidet resulterte i en artikkelserie (publisert i VG i januar og februar 2010) der det blant annet ble avslørt at to norske marinejegere hadde vært med på å hente barna fra marokkansk territorium. Det viste seg at også ansatte ved den norske ambassaden var involvert i aksjonen.

Til sammen deltok fire menn med bakgrunn fra Forsvaret i barnekidnappings-saken. Også Utenriksdepartementet var langt mer involvert enn de tidligere hadde ønsket å innrømme. Underveis i arbeidet med artikkelserien om Skah-saken, fikk vi opplysninger om at alle hadde bakgrunn fra etterretningstjenesten. Informasjonen kom i form av et anonymt tips. Vedkommende som kontaktet oss hevdet at de fire tilhørte en spesiell seksjon, som tipseren bare kalte "14". I den første henvendelsen fra den anonyme kilden var den eneste opplysningen han hadde utover dette, at enheten var lagt ned og at de hadde drevet "tøft utenlands".

Fra dette utgangspunktet tok det oss et år å skaffe informasjonen vi trengte for å kunne publisere historien om E 14 den første uken i februar 2011. Men opplysningene vi da satt på, var oppsiktsvekkende:

I mer enn ti år, frem til så sent som i 2006, hadde Norge en hemmelig spionorganisasjon som ble styrt fra anonyme kontorlokaler i Oslo sentrum. Historien om E 14 er som hentet rett ut fra spionlitteraturens verden.

Fra den spede begynnelsen midt på 1990-tallet og frem til enheten ble oppløst drøyt ti år senere, opererte rundt 140 nordmenn som hemmelige E 14-agenter i minst ni land i tre verdensdeler. De fleste av de norske spionene hadde i det daglige andre yrker enn å være hemmelige agenter. Mange av dem var riktignok ansatt i andre avdelinger i forsvaret, men

Norges hemmelige agenter

det fantes også politifolk, lærere, snekkere og jurister blant menneskene som plutselig kunne bli bedt om å utføre flere måneder lange, risikofylte oppdrag utenfor Norges grenser.

Flere ganger havnet de norske operatørene i skuddvekslinger, fysiske konfrontasjoner og dramatiske situasjoner, men ingen av dem ble alvorlig skadet mens de var i tjeneste.

Virksomheten ble bygget opp og ledet av offiseren Ola Kaldager, som blant de ansatte bare ble omtalt som "DG" - Den Grå. Kallenavnet til etterretningsoffiseren fra Buskerud var hentet fra nettopp litteraturen. Også sjefen til Jan Guillous elitespion og spesialsoldat Carl Hamilton kalles for "DG" blant sine medarbeidere.

Kun et fåtall mennesker utenfor organisasjonen var kjent med E 14s eksistens. I kjølvannet av artiklene om E 14 kom det for eksempel frem at forsvarsminister Eldbjørg Løwer, som blant annet var statsråd da enheten jobbet på Balkan ikke hadde hørt om enheten. Også Rikard Olsvik, som ledet Stortingets kontrollorgan for de hemmelige tjenestene, det såkalte EOS-utvalget, i den samme perioden, uttalte at han ikke var informert om E 14 og spionorganisasjonens virksomhet.

Sentrale problemstillinger

Opplysningen om at det helt inntil få år tidligere hadde eksistert en hemmelig enhet i etterretningstjenesten, pirret selvsagt vår nysgjerrighet. Det var opplagt at vi måtte forsøke å gå videre med opplysningene, selv om det eneste vi hadde å bygge på kom fra en anonym kilde som vi fortsatt ikke kjenner identiteten til.

I løpet av arbeidet med Skah-saken i januar og februar 2010 hadde vi klart å identifisere alle de fire medhjelperne som hadde bistått Hopstock i Marokko. Det viste oss at det faktisk var mulig å trengte inn i en verden som i utgangspunktet skal være hermetisk lukket for innsyn.

Vi skjønnte likevel at arbeidet kunne bli tidkrevende og utfordrende. Undersøkelsene rundt den angivelige enheten måtte skje ved siden av vårt daglige virke som journalister i VG.

- Hvordan kunne vi få bekreftet påstanden om at det inntil helt nylig hadde eksistert en ukjent etterretningsgruppe som het E 14? I utgangspunktet har vårt hovedfokus de siste årene vært kriminaljournalistikk. Her måtte vi inn i en lukket verden og etablere kontakter i et miljø der diskresjon betyr alt. Vi antok at det heller ikke ville være til vår fordel at vi akkurat hadde avslørt at flere av dem hadde deltatt i en mildest talt kontroversiell barnebortføringssak i Marokko. I forbindelse med omtalen av Skah-saken hadde vi mottatt anonyme e-poster som i tydelige ordelag ba oss om å avslutte omtalen. Vi hadde også fått en sms fra en av de involverte hjelperne som fortalte oss at vi "var i ferd med å skaffe oss mye trøbbel".

- Hvordan hadde enhetens agenter, såkalte operatører, operert?

Norges hemmelige agenter

- Hvor hadde de operert?
- Å avdekke hvorfor ledelsen i E-tjenesten hadde bestemt at denne gruppen skulle være så hemmelig at medarbeiderne i E 14 ble plassert et annet sted enn på Lutvann.
- Finne flest mulig kilder, og forsøke å få dem i tale.
- Var regjeringen og EOS-utvalget informert om enheten og virksomheten til E 14s agenter?

Arbeidet frem mot publisering av første artikkel

Vi bestemte oss for å holde en veldig lav profil både eksternt og internt om arbeidet med å avdekke om det virkelig hadde eksistert en hemmelig norsk spionenhet. Vi antok at det ville være bortimot umulig å trenge gjennom muren dersom forsvarsledelsen og etterretningstjenesten ble kjent med hva vi holdt på med.

En tid etter publiseringen av Skah-artiklene hadde vi igjen kontakt med vår anonyme kilde. Av kildevern hensyn ønsker vi ikke å komme inn på hvordan denne kontakten artet seg, men vi fikk anledning til å stille ytterligere spørsmål om enheten kilden betegnet som "14". Kilden valgte, enten fordi personen ikke visste eller fordi han/hun ikke ønsket å bidra ytterligere, ikke å gi særlig mer informasjon. Men vi ble fortalt at "14" hadde vært "en del av det tidligere FO-E, seksjon for HUMINT (human intelligence) og spesielle operasjoner". Vi fikk også vite at enheten hadde vært kontroversiell på tross av gode resultater, og at dette var en av årsakene til at den ble lagt ned.

I tillegg ble vi gjort kjent med et nytt navn på en person som hadde vært tilknyttet "14". Kilden kom også med et anslag på størrelsen av enheten som i ettertid viste seg å være helt feil. Om dette var en test for å sjekke om vi kontrollerte opplysningene eller ikke, kjenner vi per dags dato ikke til. Kilden valgte like etter å bryte all kontakt. Vi aner fortsatt ikke hvem denne personen er. Vi aner heller ikke hvorfor han brøt all kontakt.

Siden vår erfaring med etterretningstjenesten var såpass begrenset i utgangspunktet, leste vi oss opp på både nyhetsartikler og norsk og internasjonal litteratur. Da oppdaget vi at etterretningstjenestens myteomspunnede Stay Behind-nettverk (Forsvarets okkupasjonsberedskap) helt frem til oppløsningen av gruppene i 1983, hadde båret navnet E 14. Dette fikk oss også til å hente inn offentlige rapporter om etterretningstjenesten som er fremlagt for Stortinget de siste årene og andre rapporter som eventuelt kunne kaste lys over enheten vi forsøkte å avdekke.

Vi fant ingenting som kunne bekrefte enhetens eksistens, men i nyhetsartikler fra flere medier var det opplysninger om økt, norsk etterretningsaktivitet fra midt på 1990-tallet. Blant annet rapporterte NRK i september 2007 etterretningstjenesten hadde gjennomført store operasjoner på Balkan, i Sudan, i Irak og i Afghanistan.

Norges hemmelige agenter

Det var også en annen svært viktig grunn til at vi leste oss opp på temaet. Det fremstod som opplagt at vi i stor grad ville bli nødt til å basere oss på muntlige kilder, i hvert fall til å begynne med. Dersom det virkelig var riktig at det eksisterte en slik hemmelig enhet, ville det være ytterst få skriftlige dokumenter som omhandlet den.

Det ville selvsagt være svært få som ville kunne fortelle muntlig også, men under arbeidet med Skah-saken hadde vi fått flere navn på personer som skulle ha jobbet i etterretningstjenesten sammen med de fire som hadde bistått Hopstock i Marokko.

Vi antok at det ville være nærmest umulig å fremstå som troverdige overfor nye kilder, dersom vi ikke satt med basiskunnskaper om etterretning.

Her vil vi gjerne komme inn på en av våre kjepphester: Betydningen av muntlige kilder.

Etter vår oppfatning er evnen til å vinne tillit hos mulige kilder en av de fremste egenskaper journalister kan besitte. Evnen til smalltalk er en journalistisk metode som for sjelden blir nevnt og som er for lite anerkjent. Alle mennesker har behov for å bli sett og verdsatt, og vår erfaring fra E 14-saken er at det også gjelder innenfor etterretningens verden.

Underveis i arbeidet bestemte flere tidligere E 14-ansatte seg for å dele deler av sin kunnskap med oss. Ikke minst skyldtes dette at de ikke hadde følt seg verdsatt i systemet etter at E 14 ble oppløst i 2006. Flere nevnte at de følte at etterretningstjenesten ikke hadde anerkjent de livsfarlige oppdragene de hadde utført for landet. Samtidig var det svært få i det offentlige Norge som var klar over hva slags tjeneste de hadde utført. Det viste seg at flere satt med et behov for å kunne informere om oppdragene de hadde utført under spektakulære omstendigheter i utrygge områder langt hjemmefra.

En annen årsak til at vi faktisk nådde frem hos flere tidligere operatører, var at de identifiserte seg med vår arbeidsmetodikk. Måten vi møtte dem på, minnet dem om hvordan de selv går frem for å få tak i informasjon fra sine kilder.

I tillegg var mange av menneskene vi møtte stolte av det de hadde oppnådd som etterretningsagenter.

Opplysningene om E 14 kom likevel ikke gratis. Vi brukte svært lang tid på å vinne tilliten til de tidligere E14-operatørene.

Den første tiden virket det svært vanskelig å trenge gjennom og få opplysningene bekreftet. Vi fikk høre historier som kunne tyde på stor etterretningsaktivitet på Balkan midt på 1990-tallet, men lite som kunne bekrefte at Norge på samme tid hadde opprettet en ny virksomhet.

Gjennombruddet kom først utover høsten. I løpet av sommeren hadde vi identifisert nye personer som hadde jobbet med de fire Marokko-hjelperne, og noen hadde fått nok tillit til oss til at de ville prate. Ved hjelp av informasjonen vi skaffet oss, var det også lettere å få kildene til å forstå at det var flere som bistod oss. Erfaringsmessig fra andre saker, er ofte det vanskeligste å skaffe de første opplysningene. Også når det gjelder E14 viste det

Norges hemmelige agenter

seg at informasjonen vi satt på viste seg å være en døråpner i forhold til å få andre kilder til å dele noe av sin kunnskap. Slik kunne vi i løpet av de neste månedene legge sammen bruddstykkene med informasjon slik at vi fikk dekket stadig flere og flere hull.

Særlig mot slutten av 2010 gjennomførte vi flere interessante intervjuer. Vi fikk ikke bare bekreftet E14s eksistens, vi begynte også å få en oversikt over hvordan operatørene, som de ble kalt i tjenesten, jobbet. Vi fikk også innsyn i historier og nye mulige, kilder.

Vi visste også at enheten var oppløst og at den var omstridt internt i etterretningstjenesten, slik vår anonyme kilde hadde hevdet ved oppstarten av arbeidet. I tillegg var vi kjent med det anonyme kontorlokalet der E 14 hadde holdt til i Oslo, og omfanget av enheten.

Dessuten hadde vi skaffet oss unike bilder av de hemmelige agentene mens de var i arbeid.

Nå varslet vi redaksjonsledelsen om det vi hadde funnet ut, og begynte å legge en plan for publisering. Det ble bestemt at artiklene skulle publiseres i løpet av januar. Dette skjedde delvis fordi det snart var juleferie, og delvis fordi vi fortsatt var i en prosess der vi hentet ut opplysninger. Vi hadde også flere som skulle konfronteres.

Vi bestemte oss også for å forsøke å intervju sjefen for etterretningstjenesten, generalløytnant Kjell Grandhagen. Han var lite interessert i å prate med oss, selv om vi på dette tidspunkt kun forela ham helt overfladiske spørsmål. Han ønsket heller ikke å svare på en mail vi sendte ham. Vi forsøkte i over seks måneder å få et intervju med sjefen for Etterretningstjenesten, men han ønsket ikke å stille til intervju.

I januar kontaktet vi en rekke tidligere statsråder og andre politikere som vi hadde grunn til å tro kunne besitte kunnskap om enheten. Vi ønsket også å avdekke om E 14 var kjent for de ansvarlige politikerne. Jørgen Kosmo, som var forsvarsminister da E 14 ble opprettet, bekreftet at etterretningstjenesten hadde foretatt grep i forbindelse med at Nato overtok ansvaret for Balkan-operasjonene.

Vi kontaktet også forsvarssjef Harald Sunde, men heller ikke han ønsket å besvare spørsmål knyttet til enheten.

Parallelt med at vi startet utskrivningsprosessen, jobbet vi også opp mot kildene. Siden flere av dem risikerte mye ved å prate med oss, var vi opptatt av å holde dem informert om det som skulle komme på trykk i avisen. Arbeidet var svært tidkrevende, da det krevde at vi måtte møte kildene fysisk. Å gå gjennom materialet på telefon eller ved elektronisk oversendelse var uaktuelt av sikkerhetshensyn. Av denne årsak ble publiseringen utsatt med en uke, til lørdag 5. februar.

På dette tidspunktet hadde vi skrevet ferdig nærmere ti artikler som skulle fordeles over de påfølgende dagene. Like etter at redaksjonsledelsen ble varslet om E14-saken, ble Dag Bæverfjord koblet inn for å være med og planlegge presentasjonen av artiklene. Da publiseringsdato nærmet seg, var allerede sakene for de fire første dagene ferdig uttegnet. Vi hadde også flere artikler som kun skulle publiseres på VG Nett.

Norges hemmelige agenter

Fredag kveld ble det lagt en kort oppsummeringsartikkel om E14-avsløringen på VG Nett. Dette ble gjort for å vekke interesse for neste dags avis. Saken ble raskt fanget opp av andre medier, og ble også publisert av nyhetsbyråer i Sverige og Danmark. De neste dagene hadde alle de nasjonale mediene egne oppslag om saken, i stor grad basert på våre avsløringer.

Spesielle erfaringer

- Et spesielt problem knyttet arbeidet med denne saken, er kildebeskyttelse. Ved å prate om sine erfaringer og om den hemmelige enheten E 14, brøt de tidligere agentene en livslang taushetsplikt til Forsvaret og kunne dermed straffes for å la seg intervju av oss.
- Vi var forsiktige i måten vi behandlet både kilder og opplysningene vi samlet inn. Blant annet laget vi kun håndskrevne notater om opplysningene vi definerte som kontroversielle. Dette var for å unngå at kilder ble avslørt dersom datamaskinene våre ble hacket. Vi pratet heller aldri åpent på telefon om saken når vi pratet med hverandre. Nye, viktige opplysninger ble kun overbrakt muntlig eller overlevert som håndskrevne notater.
- Kildene vi møtte var også forsiktige i sin omgang med oss. I forbindelse med et møte ble vi dirigert fra sted til sted der vi skulle møte kilden, ved hjelp av skjulte beskjedere som var lagt ut på forhånd. Vi fikk senere vite at hensikten var å sjekke om vi hadde noen som fulgte etter oss og i tillegg iaktta oss.
- I løpet av arbeidet med saken satt vi med flere svært ømfintlige opplysninger. Både av hensyn til forhold knyttet til enkeltpersoner, etterretningstjenesten og myndighetene måtte vi foreta en grundig vurdering av hvilke opplysninger vi kunne gå ut med. Vi valgte for eksempel å ikke identifisere lokalene E14 hadde tilhold i fordi vi hadde fått vite at forsvaret fortsatt benyttet lokalene.

Vi hadde også tilgang til opplysninger om kilder de norske agentene hadde benyttet. Av helt åpenbare grunner kunne det skape store problemer for disse om det ble kjent at de hadde samarbeidet med utenlandske etterretningsorganisasjoner. Vi valgte å unnlate alle detaljer om kildene, bortsett fra at vi navnga Kosovos senere president Ibrahim Rugova, som hadde vært død i nesten fem år da vi publiserte våre artikler.

Vi forsøkte også å unngå å gjøre kjent opplysninger som vi mente kunne skape problemer for norske agenter i felt i dag.

I tillegg måtte gjøre grundige vurderinger på identifiseringen av personer som hadde arbeidet i E14, blant annet av hensyn til tidligere medarbeideres muligheter i nåværende og fremtidige jobber. Vi valgte kun å navngi to av lederfigurene. Den ene var Trond André Bolle, som også var en av de to marinejegerne som var med "Petter" til Marokko sommeren 2009. Orlogskapteinen ble drept i tjeneste i Afghanistan sommeren 2010, og i forbindelse med omtalen av dødsfallet var navnet hans allerede kjent. Bolle hadde i flere år hatt en svært sentral rolle i E 14.

Norges hemmelige agenter

Den andre vi valgte å identifisere var lederen av gruppen, Ola Kaldager. Den tidligere etterretningsoffiseren forlot forsvaret i 2005. Ut fra opplysningene vi satt på, var det han som både hadde initiert E14 og ledet enheten i nesten ti år. I og med at han var ute av e-tjenesten, og i pensjonsalder, mente vi i samråd med redaksjonsledelsen at det var riktig å navngi ham – på tross av at han ikke ønsket å gi noen kommentar til VG i forbindelse med saken.

- Vi måtte, som i arbeidet med Skah-saken, forholde oss til en anonym kilde. Selv om personen under arbeidet med Skah-saken hadde vist seg å være svært etterrettelig, valgte vi både i forbindelse med barnebortføringen og E14-saken å ikke bruke noen av opplysningene uten å få dem bekreftet av flere kilder. Opplysningen fra denne personen var likevel helt avgjørende for oss i den innledende fasen av vårt arbeid.
- Et spesielt problem var knyttet til agentenes identitet.

I forbindelse med arbeidet fikk vi et stadig større innblikk i hvem operatørene var. Fra å ha fire navn på blokka hadde vi til slutt navnene til ca 30 personer som hadde tjenestegjort eller tjenestegjør i etterretningstjenesten. Dette er selvsagt svært følsomme opplysninger.

Disse navnene er ikke lagret elektronisk. Vi begynte å skrive en kildeoversikt, men ble klar over den såkalte Liste-saken hvor journalister dømt for å ha samlet lister over ansatte Etterretningstjenesten. Men som et verktøy måtte vi bruke det for å samle informasjonen. Vi kan ikke se forskjellen av å huske navnene og ha dem på blokka som en oversikt over personer vi har snakket med eller ønsker å snakke med. Men for å være på den sikre siden memorerte vi navnene og har ikke laget en skriftlig liste. Dette gjorde vi etter å ha søkt råd om rettstilstanden hos en kunnskapsrik advokat.

Vi har også valgt å holde alle navn, bortsett fra dem som ble identifisert i artiklene, for oss selv. Ingen andre i VGs system kjenner navn på verken personer som ønsket å snakke med oss eller på dem som ikke ønsket å la seg intervju.

- Vi fikk også tilgang til fotomateriale som viste personer som fortsatt jobber i Etterretningstjenesten. Disse personene sladdet vi før vi la bildene inn i scanpix. Dette for å unngå å eksponere disse personene.
- Da vi gikk i gang med publiseringen av artikkelserien, hadde vi utelukkende muntlig informasjon å forholde oss til når det gjaldt den hemmelige enheten. Vi hadde riktignok funnet ut at E14-operatørene hadde produsert store mengder dokumenter som både ble behandlet i en egen enhet i det anonyme kontorlokalet i Oslo sentrum og deretter sendt videre for analyse på Lutvann. Men vi hadde ingen innsynsrett i noen av disse dokumentene. Enheten var heller ikke omtalt i noen andre myndighetsdokumenter som vi klarte å finne. Vi hadde derfor som hovedregel at informasjonen vi publiserte måtte være fremkommet fra kilder vi anså som hundre prosent etterrettelige, og dessuten helst bekreftet av andre, uavhengige kilder. I sluttfasen konfronterte vi kilder med konkrete opplysninger som vi ville publisere, slik at vi kunne få en dobbeltsjekk. Vi fikk også bekreftelser på noe av informasjonen fra folk utenfor forsvaret, som viste seg å ha noe kunnskap om etterretningstjenestens arbeid etter den kalde krigens slutt.

Konsekvenser

- Både politikere og befolkningen for øvrig fikk et unikt innsyn i moderne etterretningsarbeid, og Norges rolle i dette. For første gang ble det avslørt at Norge drev med omfattende informasjonsinnhenting fra muntlige kilder i en rekke land hvor norske styrker kunne eller skulle bli sendt til.
- Det ble avslørt enkelte episoder av historisk interesse, som for eksempel at E14 hadde så gode kilder i sentralt i Saddam Husseins maktapparat at de kunne avkrefte at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen, noe Bush-administrasjonen hevdet. Kjell Magne Bondevik bekreftet overfor oss at opplysningene var et viktig tema når regjeringsskollegiet diskuterte den norske holdningen til et angrep på Irak.
- Sjefen for Etterretningstjenesten kalte inn alle som hadde jobbet for E 14 i grupper til å møte han personlig hvor en rekke forhold ble diskutert.
- Forsvarminister Grete Faremo ba forsvarssjefen og sjefen for etterretningstjenesten om en redegjørelse om E-14-gruppen. Det skjedde etter at blant annet tidligere forsvarsminister Eldbjørg Løwer og Rikard Olsvik, som fra 1997 til 1999 ledet Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåknings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget), hadde uttalt at de ikke kjente til enheten. Også leder Anders Amundsen og Per-Kristian Foss i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité ba om en slik redegjørelse.
- Noen dager senere bekreftet EOS-utvalget at de var fornøyd med tilbakemeldingene de hadde fått fra etterretningstjenesten om virksomheten til E14-agentene, og at de heller ikke tidligere hadde funnet grunnlag for kritikk.

Oslo/Stavanger 3/1-2011

Rolf J. Widerøe og Hans Petter Aass

VG avslører: Dette er den hemmelige norske spiongruppen E 14

KABUL: De norske agentene ble sendt inn i Afghanistan på et tidspunkt hvor Taliban hadde herredømmet og huset noen av verdens farligste terrorister. Foto: VG/NTB

Foto: AP

Publisert 04.02.11 - 19:55, endret 05.02.11 - 18:47 (VG NETT)

Av [Hans Petter Aass](#) og [Rolf J. Widerøe](#)

-
-
-

• 0

Tips en venn

Skriv ut artikkelen

(VG Nett) I ti år har Norge hatt hemmelige agenter i tre verdensdeler. Den hittil ukjente, norske spionorganisasjonen E 14 ble styrt fra anonyme kontorlokaler i Oslo sentrum.

- [Forsvaret](#)
- [Norge i krig](#)

VET DU NOE?

Norges hemmeligste agenter i nyere tid levde så dramatiske liv at de nærmest kunne vært hentet fra spionromanens verden.

Spionorganisasjonen E 14, også kalt «Seksjon for spesiell innhenting», avdekker en hittil ukjent side ved vår nære forsvarshistorie. Enheten eksisterte adskilt fra E-tjenesten på Lutvann helt frem til 2006.

I det daglige hadde de norske spionene andre yrker enn å være hemmelige agenter. De fleste var ansatt i andre avdelinger i Forsvaret når de ikke var ute på etterretningsoppdrag. Men det fantes også politifolk, lærere, snekkere og jurister blant menneskene som plutselig kunne bli bedt om å utføre flere måneder lange, risikofylte oppdrag utenfor Norges grenser.

E 14 skulle være så hemmelig at enheten ble lagt utenfor etterretningstjenestens bygg på Lutvann i Oslo.

Mannen som var forsvarsminister i Norge da den hemmelige enheten ble opprettet, berømmer spionenes innsats i verdens vanskeligste konfliktområder:

- De som utførte oppdragene, gjorde en veldig god jobb, sier Jørgen Kosmo til VG.

Han ønsker utover dette ikke å kommentere detaljer om hvordan det nye norske etterretningsarbeidet ble organisert på midten av 90-tallet.

Oppsiktsvekkende resultater

En rekke kilder, deriblant tidligere statsråder, bekrefter overfor VG at norsk etterretning fra midt på 1990-tallet oppnådde oppsiktsvekkende gode resultater. Opplysningene, som for en stor del kom fra den topphemmelige organisasjonen E 14, vakte dessuten internasjonal anerkjennelse, får VG opplyst.

E 14 ble etablert i 1995, først og fremst for å fremskaffe informasjon som kunne øke sikkerheten til de norske styrkene som tjenestegjorde i betente områder på Balkan etter at NATO grep inn i den blodige konflikten. Senere opererte enheten i en rekke andre land der det kunne bli aktuelt å sende norske styrker.

De som i dag er toppsjefer i Forsvaret, ønsker ikke å kommentere VGs opplysninger:

- Etterretningstjenesten er fortsatt en del av statens hemmelige tjenester. Vi ønsker derfor ikke å kommentere dette, sier talsmann i forsvarsstaben, oberstløytnant John Inge Øglænd.

Les mer om hvem som var spioner - og hvordan de jobbet - i VG i morgen! Har du tips? Kontakt VGs journalister [Rolf J. Widerøe](#) og [Hans Petter Aass](#)

IMPONERT: Tidligere forsvarsminister Jørgen Kosmo skryter av innsatsen til de norske etterretningsagentene. Foto: Nils Bjälund

Stumpet røyken - GIKK OPP 13 KILO

SETT PÅ
MAGEN:
Sturla Berg-
Johansen

● SIDE 42 og 43

HELG

Ny bok
om drapet
på Martine:

Venn:- Farouk
fortalte om
død kvinne

Nr. 35

Lørdag

5. februar 2011

Uke 5

Kr. 20,00

Den utrolige historien om Norges 140 SPIONER

**KRIGSHELT
OG AGENT:**

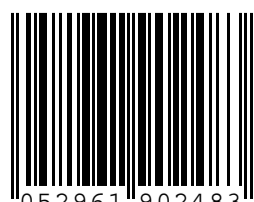
Avdøde Trond
Bolle på hemmelig
oppdrag i 2000.

Foto: PRIVAT

● SIDE 6, 7, 8, 9, 10 og 11

VG AVSLØRER TJENESTEN E14

7 052961 902483

Spillet om Egypt

● SIDE 2, 3, 12, 13, 14, 15 OG 16

NORGES **HEMMELIGE** AGENTER

140 SP

i ni land

Av ROLF J. WIDERØE og
HANS PETTER AASS

Her står krigshelten Trond André Bolle sammen med to andre hemmelige agenter fra Norge, i det sagnomsuste Khyberpasset på grensen mellom Afghanistan og Pakistan.

I fire år jobbet den avdøde marinejegeren i Norges hemmeligste spionorganisasjon i nyere tid.

Det unike bildet

Dette unike bildet av de hemmelige agentene er tatt i 2000 – allerede et år før Osama bin Laden lammet verden med sine terroraksjoner i USA.

Jørgen Kosmo

De norske agentene ble sendt inn i Afghanistan på et tidspunkt hvor Taliban hadde herredømmet og huset noen av verdens farligste terrorister. Målet til de norske spionene fra den hemmelige enheten E 14 var å skaffe informasjon om landet og befolkningen.

De norske agentene kom tilbake til Afghanistan noen måneder etter 11. september 2001, og slo seg ned i et hus i Kabul. I tre år reiste agentene på kryss og tvers av Afghanistan for å knytte kontakter og skaffe informasjon.

Utrolig historie

VG kan i dag fortelle den utrolige historien om E 14, seksjon for spesiell innhenting.

Fra anonyme kontorlokaler i Oslo sentrum, styrte etterretningsoffiseren Ola Kaldager (64) norske agenter i tre verdensdeler.

I løpet av drøyt ti år, fra opprettelsen i 1995 og helt frem til E 14 ble nedlagt som egen enhet i 2005-2006, levde rundt 140 norske menn og kvinner dramatiske liv som nærmest kunne vært hentet fra spionromanenes verden.

Den avdøde, norske krigshelten Trond André Bolle satt etter hvert sentralt i den hemmelige enheten. Han var en av rundt 35 personer som utgjorde den indre kretsen

■ Norges ukjente spionorganisasjon

■ E 14 opererte i tre verdensdeler

■ Havnet i flere skuddvekslinger

som maktet å holde ut den krevende tjenesten over en lengre periode.

– Veldig god jobb

Som flere andre agenter, ble Bolle i 1998 rekruttert fra Marinejegerkommandoen. I løpet av de fire årene han var i enheten, skal Bol-

le i perioder ha vært ansvarlig for gjennomføringen av E 14s operasjoner.

De norske etterretningsagentene i E14 havnet i skuddvekslinger med bevæpnede grupperinger både i Irak og på Balkan.

Mannen som var forsvarsmi-

minister i Norge da den hemmelige enheten ble opprettet, berøm-

mer i dag spionenes innsats: – De som utførte oppdragene, gjorde en veldig god jobb, sier Jørgen Kosmo til VG. Han ønsker utover dette ikke å kommentere detaljer om hvordan det nye norske etterretningsarbeidet ble organisert på midten av 90-tallet.

I det daglige hadde E 14-spio-

nene andre yrker enn å være hemmelige agenter. De fleste var ansatt i andre avdelinger i forsvaret når de ikke var ute på etterretningsoppdrag. Men det fantes også politifolk, lærere, snekkere og jurister blant menneskene som plutselig kunne bli bedt om å utføre flere måneder lange og risikofylte opphold utenfor

VG AVSLØRER

SPIONTER

HEMMEG OPPDRAG: Trond André Bolle (i midten) smiler til fotografen på vei inn i Afghanistan i 2000. På hver side har han norske spionkolleger – en kvinne og en mann – fra den topphemmelige, norske enheten E 14. Foto: PRIVAT

Norges grenser. Agentene, eller operatørene som de ble kalt internt, reiste alltid i team på to personer. Den ideelle operatøren var en spesialsoldat som hadde tatt en høyere utdanning, får VG opplyst.

Den topphemmelige organisasjonens agenter utførte til dels livsfarlige oppdrag i minst ni land, viser undersøkelser VG har gjort

det siste året. I tillegg til å operere i Irak og Afghanistan, arbeidet de norske agentene i Bosnia, Kosovo, Makedonia, Serbia, Sudan, Libanon og Syria.

Det spesielle med E 14-agentene var at de stort sett opptre som sivilister i områdene de arbeidet. Med dekkhistorier som skulle forhindre at de ble avslørt som

spioner, etablerte de seg langt unna uniformskledde militære styrker – i vanlige hus og leiligheter i noen av verdens farligste konfliktområder.

Å bli avslørt kunne være direkte livsfarlig.

– Det var aldri noen av oss som ble pågrepet eller drept mens enheten eksisterte. Men det var nære

på flere ganger. Blant annet var det en episode i Basra i Irak, sier en tidligere ansatt i E 14, som ikke ønsker å utdype hendelsen.

Enheten ble etablert i 1995, først og fremst for å fremskaffe informasjon som kunne øke sikkerheten til de norske styrkene som tjenestegjorde i betente områder på Balkan. Målet var at svært få mennes-

Fakta

E 14

●●VG avdekker i dag en ukjent side ved vår nære forsvarshistorie – arbeidet i den hemmelige agentfabrikken E 14.

●●E 14, eller «Seksjon for spesiell innhenting», var så hemmelig at den ble lagt til anonyme lokaler i Oslo sentrum.

●●Herfra styrte offiseren Ola Kaldager norske agenter i tre verdensdeler, frem til 2006.

VG har flere ganger bedt om et intervju om E 14 med sjefen for etterretningstjenesten, generallojtnant Kjell Grandhagen. Dette er blitt avvist. Grandhagen har heller ikke ønsket å besvare spørsmål tilsendt på mail. Forsvarssjef Harald Sunde vil heller ikke la seg intervju om E 14.

ker skulle få vite om avdelingens eksistens. For å holde E 14s eksistens skjult, også for kollegene i etterretningstjenesten, ble medarbeiderne innlosjert i anonyme kontorlokaler, og ikke på Lutvann sammen med resten av e-tjenesten. E 14 hadde hverken logo eller brev-papir som kunne bekrefte at den eksisterte.

– Det var noen få sentrale regjeringsspolitikere og byråkrater, samt noen få høye offiserer og toppene i etterretningstjenesten som visste om dette, sier en kilde.

Ble for farlig

Organisasjonen brøt med tidligere tiders tette samarbeid med britisk og amerikansk etterretning. Det skal ha vært et uttalt mål å skaffe bedre informasjon enn de allierte. Etter hvert ble samtlige av operatørene utdannet og trent i regi av E 14, og ble en helnorsk spionorganisasjon.

– Folk til disse jobbene ble rekruttert fra forskjellige miljøer ut fra spesielle egenskaper, som for eksempel språkkunnskap og psyke, sier en kilde som tilegnet seg informasjon om enheten gjennom sin betrodde posisjon i forsvarsledelsen.

Fra rundt 2004 skal sikkerhetssituasjonen i Afghanistan ha forverret seg så kraftig at det ble vanskelig å fortsette å jobbe slik E 14 opererte. Etter hvert ble det regnet som for farlig å operere som sivilister uten militær oppbakking under etterretningsoppdrag i det stadig mer krigsherjede landet.

E-post: rolf.wideroe@vg.no
hans.petter.aass@vg.no

NORGES HEMMELIGE AGENTER

AGENTER

med helten

Av ROLF J. WIDERØE og
HANS PETTER AASS

Under hengebjørkene utenfor Hoff kirke tok Norges hemmelige agenter i fjor sommer farvel med sin tidligere operasjonssjef, orlogskaptein Trond André Bolle (41).

Et ukjent antall tidligere spioner fra E 14 fylte trebenkene i kirken på Lena for å vise den falne offiseren den siste ære, sammen med Bolles familie og venner. Flere av agentene kom fra utlandet for å ta farvel med sin tidligere kollega og operasjonssjef.

– De involverte så på seg selv som krigsbrødre, sier en kilde.

Vakte oppsikt

Under ledelse av Ola Kaldager (64), var Bolle med på å gjøre E 14 til en suksess. Agentene skaffet til veie så god informasjon fra stedene de opererte, at det vakte

Trond André Bolle

internasjonal oppsikt, opplyser flere kilder.

E 14 ble etablert som en direkte følge av urolighetene på Balkan midt på 1990-tallet.

– Det fiendtlige scenariet på Balkan ble vanskeligere etter at Nato overtok det helhetlige ansvaret fra FN. For å sikre vårt personell i området, ble det dermed behov for en bedre og tettere etterretning enn det vi hadde. Det var etterretningstjenesten selv som bestemte hvordan dette skulle skje, og de som utførte oppdragene gjorde en veldig god jobb. Måten arbeidet ble organisert på, var en stor suksess. Erfaringene fra Balkan ble også videreført til andre oppdrag, sier daværende forsvarsminister Jørgen Kosmo i dag.

Ble lagt merke til

Kosmo ønsker ikke å kommentere organiseringen, enkeltoppdrag eller hvordan feltagentene i E 14 arbeidet.

Dag Jostein Fjærvoll, som var forsvarsminister fra 1997 til 1999, bekrefter Kosmos inntrykk:

– Vi hadde en etterretningstjeneste som besto av meget dyktige personer og grupper. Arbeidet

de utførte ble lagt merke til både nasjonalt og internasjonalt, sier den tidligere ministeren.

En rekke kilder bekrefter overfor VG at den utradisjonelle måten E 14 jobbet på, ga svært gode resultater.

E 14 hadde angivelig, som en blant få vestlige e-tjenester, kilder høyt oppe i regimet til Saddam

Husein før invasjonen av Irak. Kildene skal blant annet ha opplyst til norske agenter at Saddam mest sannsynlig ikke hadde masseødeleggelsesvåpen.

Denne informasjonen sto i kontrast til informasjonene som amerikansk og britisk etterretning la frem, forut for Irak-invasjonen.

På tross av de gode resultatene, var enheten omstridt blant de

få innvidde i e-tjenesten. Dette skyldes blant annet personlige motsetninger mellom E 14-ledelsen og andre e-topper, hevder flere kilder.

I tillegg skal det ha vært uenighet om arbeidsmetodikk og E 14-ledelsens fokus på at den var en nasjonal enhet. Sentrale perso-

ner, også i byråkratiet, skal ha vært bekymret for at enheten var i ferd med å bli for selvstendig i forhold til samarbeidende tjenester, får VG opplyst.

E 14 ble i 2005 fasett inn i en annen enhet som drev med innhenting av informasjon gjennom menneskelig kontakt.

VGs undersøkelser viser at

■ Så på hverandre som krigsbrødre

■ Skaffet oppsiktsvekkende informasjon

■ E 14-suksessen ble oppløst etter ti år

VG AVSLØRER

FARVITTEL

BEGRAVELSEN: Her tar familie, venner og kolleger farvel med Trond André Bolle (41). I den store forsamlingen som møtte i Hoff kirke på Toten, var også flere agenter fra E 14. Bildet viser bare en liten gruppe av de som var til stede.

Foto: ESPEN BRAATA

det fortsatt er tidligere E 14-operatører i e-tjenesten. Andre arbeider i andre grener av forsvaret, i statsbyråkratiet og i det private næringsliv.

E-post: rolf.wideroe@vg.no
hans.petter.aass@vg.no

Fakta

TROND ANDRÉ BOLLE (1968-2010)

●● Krigshelt fra Vestby.

Ca. seks års erfaring fra internasjonale operasjoner, inkludert E 14.

●● Var en av de to marinejegerne som på sin fritid var med på å hente

Anne Cecilie Hopstocks barn fra faren Khalid Skah i Marokko.

●● Drept i tjeneste i Afghanistan i fjor.

●● Tildelt Norges høyeste soldatutmerkelse, Krigskors med sverd.

●● Etterlot seg kone og to barn.

Vår tids Max Manus

Den superhemmelige etterretningsgruppen E 14 har vært til stor nytte for Norge.

Da den var aktiv, skaffet den informasjon som fikk etterretningsstormaktene USA og Storbritannia til å ta av seg hatten. Sannsynligvis har de dristige nordmennene VG forteller om i dag, hatt direkte innflytelse på utfallet i noen av vår tids internasjonale konflikter.

Et lite land som Norge får svært mye igjen for å ha en dyktig etterretningstjeneste. Vi er helt avhengige av et tett samarbeid med andre lands hemmelige tjenester for å få informasjon som kan være avgjørende for oss. Og mengden og kvaliteten på den informasjonen vi får fra andre, avgjøres i stor grad av hva vi har å bidra med selv.

De som jobbet i E 14, skaffet svært presis og avgjørende etterretning, og de gjorde det akkurat da man hadde bruk for den. Mye tyder på at innsatsen til E 14 har hatt en helt avgjørende virkning i konflikten på Balkan for eksempel. Hva Norge har fått igjen fra USA, Storbritannia og andre allierte, vet vi ikke. Utvekslingen av etterretningsinformasjon mellom forskjellige land, holdes ekstremt hemmelig.

Metoden som E 14 utviklet er i og for seg ganske enkel. De dro til andre land og snakket med folk. I etterretningspråket kalles dette HUMINT (Human Intelligence). Det skiller seg fra mer teknisk etterretning som avlytting av radiosamband, satellittbilder, telefoner og elektronisk kommunikasjon. HUMINT er en svært krevende disiplin, men den kan også gi den aller beste etterretningen.

Særlig i dagens kaotiske verden, gir det et klart overtak hvis man lykkes i å finne ut hva andre egentlig har som motiver, eller hvem som er de sentrale aktørene. Det var dette E 14 ble så gode på. Metodene de utviklet har helt sikkert blitt kopiert og studert nøye av andre land. Det er et lite stykke moderne etterretningshistorie VG avslører i dag.

De som jobbet i E 14, er helter. For det var farlig det de gjorde. Svært farlig.

Etter at Trond Bolle ble drept i Afghanistan, har vi fått vite

mer og mer om livet hans. Med det vi vet nå, mener jeg det går an å kalle Bolle for vår tids Max Manus. Det er mye ved denne gruppen hemmelige krigere som minner om de norske krigsheltene. Og det er bra at de nå ser ut til å få den æren og hederen de fortjener. Det er

få nordmenn som har gitt begrepet «å tjene landet» et mer konkret innhold.

Frithjof Jacobsen

i nyhetene

NORGES HEMMELIGE AGENTER

HANNVA

for spionene

Av ROLF J. WIDERØE og
HANS PETTER AASS

Her instruerer den ukjente spionsjefen Ola Kaldager (64) tre norske agenter før et oppdrag på Balkan.

Den hemmelige spionorganisasjonen E 14 ble bygd opp og ledet av yrkesmilitære Ola Kaldager. Agentene kalte ham bare «DG» – Den grå.

Kallenavnet er som tatt ut av en av Jan Guillous romaner om superspionen og spesialsoldaten Carl Hamilton – også hans sjef ble kalt DG.

– Jeg kan ikke kommentere opplysninger om min militære bakgrunn, sier Kaldager til VG.

Dekkhistorier

De norske agentene han ledet brukte mye tid på å forbedre dekkhistorier, før de reiste rundt i noen av verdens farligste områder på jakt etter informasjon for norske myndigheter.

Ola Kaldager

Derfor var det viktig å ha en historie som kunne forklare at nordmennene var nysgjerrige på politikk og samfunnsspørsmål. Det var grunnen til at de norske spionene utga seg for å være studenter. Ofte skrev de seg inn ved lokale universiteter.

– Hva hadde skjedd om E 14-agenter hadde blitt pågrepet?

– Jeg er sikker på at vi ville blitt behandlet som spioner. Det var derfor det var så viktig å ha en god dekkhistorie, sier en tidligere agent til VG.

Brukte egne navn

De norske agentene reiste alltid i sitt eget navn på de hemmelige oppdragene.

Årsaken var at Norge er et så lite land, at det alltid var fare for at man kunne møte kjente hjemmefra på oppdrag.

Agentene unngikk også å utgi seg for å være journalister, fordi internasjonale journalister ville kunne avsløre dem. Agentene skal heller ikke ha utgitt seg for å være prester, nødhjelpsarbeidere eller politikere, får VG opplyst fra dem som har jobbet i tjenesten.

Siden områdene de opererte i

var så sikkerhetsmessig utrygge, var de norske agentene ofte bevæpnet. Men målet for de norske agentene var å fremstå som hyggelige og respektfulle samtalepartnere. Agentene skulle fremstå som seriøse, skikkelige mennesker.

Jobben deres var å skaffe seg kontakter i det landet de oppholdt

seg, som kunne gi dem hemmeligheter og informasjon som kunne være til nytte forsvarsledelsen og politikerne hjemme i Norge. De hemmelige norske agentene søkte blant annet mot politikere, politifolk og andre offentlig ansatte i landet de jobbet i, for å skaffe seg kilder.

Målet var å bli så godt kjent

med kildene sine og deres familier, at de ble oppfattet som nære venner. Vennskap ble gjerne sementert med gaver, får VG opplyst. Dette kunne være alt fra tv-apparater til vanskelig tilgjengelige medikamenter som gjorde kildene avhengige av sine nye venner fra Norge.

Agentene møtte sine kontakter

ofte på kafeer, eller på andre tilførlige steder. De skrev aldri notater under samtalene, i stedet skal de ha lært seg teknikker og blitt enige seg imellom om hvem som skulle huske hva fra samtalen.

Informasjonen de fikk tak i, sendte de hjem til hovedkvarteret i Oslo som e-post, gjerne sendt

■ **Styrt fra anonyme kontorer i Oslo**

■ **Utga seg for å være studenter**

■ **Sendte info diskret fra internettkafeer**

VG AVSLØRER

VAR SJEFER

«DEN GRÅ» I ARBEID: På dette unike bilde fra 1990, instruerer Ola Kaldager tre av sine spioner. Kaldager bygde opp den hemmelige organisasjonen E 14. Han ledet enheten i ti år, og gikk under tilnavnet «Den Grå», eller DG. Foto: PRIVAT

fra datamaskiner på internettkaffer i området der agentene opererte. For å unngå at opplysningene havnet i feil hender, ble meldingene kryptert med medbrakt spesialutstyr fra Norge før de ble sendt.

I hovedkvarteret i Oslo sentrum ble informasjonen fra agentene sammenfattet av statsvitere

og andre med høyere akademisk utdanning. I tillegg vurderte de ansatte i Oslo om informasjonen var sann eller troverdig.

Brukte kontanter

Deretter ble informasjonen sendt videre til etterretningstjenestens analyseavdeling på Lutvann. Der

ble det laget analyser, som så ble sendt til blant annet til ledelsen i Forsvaret og Utenriksdepartementet.

Opp mot 15 personer på det meste skal ha hatt kontor plass i det tilforlidelige, men godt sikrede hovedkvarteret til E 14 i Oslo sentrum, får VG opplyst.

E 14 skulle være enkel og lite

byråkratisk, og ble satt opp med noen få kontoransatte.

Agentene brukte mobiltelefoner, som de kjøpte i landet de jobbet i, for ikke å legge igjen spor til Norge. I tillegg brukte de satellitttelefoner for å snakke med hovedkontoret i Oslo.

Alle samtaler ble kryptert. For ikke å legge igjen elektroniske

Fakta

OLA KALDAGER

- Bygget opp og ledet E14 fra 1995 til 2005.
- Jobber nå i et sikkerhetsrådgivningsfirma. På firmaets hjemmeside, beskriver Kaldager sin militære bakgrunn: «De siste 15 årene har Ola Kaldager vært tilknyttet Etterretningstjenesten, hvor han blant annet har vært sentral i oppbyggingen av en enhet for innhenting av informasjon fra krise- og konfliktområder rundt om i verden.»
- Der fremgår det også at Kaldager har mellomfag i historie og Forsvarets stabsskole. Han har en livslang tjeneste som offiser i forsvaret bak seg.
- Det finnes svært få bilder av Kaldager i offentligheten.

spor, brukte agentene kontanter. Agentene reiste alltid ut på oppdrag i team på to og to.

Før de såkalte operatørteamene reiste ut på oppdrag, ble de brifet i to måneder om situasjonen i landet de skulle jobbe i.

Var håndplukket

En del av oppkjøringen i Norge var å lese lokale aviser, og se på lokale TV-sendinger for å være best mulig oppdatert på hva som optok befolkningen i landet de skulle jobbe i.

Vanligvis varte et oppdrag i to til tre måneder. Tjenesten var til tider svært krevende og tærte på agentene. Selv om de som deltok i det hemmelige programmet var håndplukket og godt skolert, var det ofte utskiftninger.

Da agentene kom til bestemmelsesstedet, var første oppgave å finne et hus teamet kunne leie.

VG er kjent med at agentene i hvert fall i Basra og i Kabul bodde i vanlige, sivile hus. I andre tilfeller tok de inn på hotell eller pensjonat.

Tatt imot av DG

Hver gang operatørene kom hjem fra felt, ble de alle møtt av sjefen – kalt DG – i ankomsthallen på Gardermoen.

De første dagene etter endt oppdrag tilbrakte agentene på hotell i Oslo. Da hadde de samtaler med E 14-sjef Ola Kaldager og de andre i den lille staben i Oslo.

Først etter at dette var unngått, kunne de reise tilbake til hverdagen og sine vanlige liv.

E-post: rolf.wideroe@vg.no
hans.petter.aass@vg.no

Publisert 05.02.11 - 13:07, endret 05.02.11 - 18:46 (VG NETT)

Av [Rolf J. Widerøe](#) og [Hans Petter Aass](#)

(VG Nett) Rundt ti kvinner tilhørte den harde kjernen av norske E 14-spioner som gjennom flere år påtok seg tøffe oppdrag under farlige forhold i utlandet.

Fakta

- VG forteller i dag hele historien om den hemmelige spionorganisasjonen E 14 i Norge.
- E 14 var så hemmelig at den ble lagt til anonyme lokaler i Oslo sentrum istedenfor E-tjenestens bygg på Lutvann.
- Herfra styrte offiseren Ola Kaldager rundt 140 norske agenter i tre verdensdeler, fra 1995 til 2006.

Selv om kvinnene ikke var like fysisk rustet til utfordrende agentoppdrag i farlige omgivelser som sine mannlige kolleger, hadde de andre egenskaper som skal ha gjort dem til gode

etterretningsagenter.

Les også: [Reiste verden rundt med utrolige dekkhistorier](#)

I tillegg til de ti feltagentene var det også kvinnelig helsepersonell som jobbet for enheten i Oslo.

Kvinner vakte interesse

VG er kjent med at E 14 benyttet kvinnelige agenter i deler av verden der menn kulturelt dominerer kvinnene. Der vakte blonde kvinner i 20-årene interesse hos flere menn som satt med informasjon, få VG opplyst.

Kvinnene måtte være så tilpasningsdyktige at de klarte å få nyttig informasjon ut av oppmerksomheten, men samtidig uten å krenke kilder som var vant til å dominere kvinnene.

LES ALT OM HVORDAN SPIONENE JOBBET, HVEM DE VAR OG RESTEN AV HISTORIEN OM E 14 I DAGENS VG!

På oppdrag i månedsvis

Selv om etterretningsarbeid ifølge flere av VGs kilder har en egen moral der målet helliggjør ethvert middel, skal de norske agentene ha fått beskjed om å opptre ryddig og redelig under utførelsen av oppdragene.

Det var uaktuelt å lokke kilder i såkalte honningfeller, der kildene settes i intime situasjoner for så å bli presset til å komme med opplysninger.

Har du tips i denne saken? Kontakt VGs journalister [Rolf J. Widerøe](#) og [Hans Petter Aass](#).

Etter det VG får opplyst var det forbud mot å ha sex både de norske agentene i mellom, og med intim kontakt med dem som ga informasjon.

Kvinnelige og mannlige operatører var på oppdrag sammen i månedsvis. Under slike tette forhold var det fare for at kjærlighetsforhold kunne oppstå, og mulig sjalusi kunne sette hele oppdraget på spill.

Saken fortsetter under faksimilen.

Faksimile VG 5. februar

Flertallet hadde ikke små barn

I tillegg til at det fantes kvinnelige agenter, arbeidet det også kvinner i E 14s hovedkvarter i Oslo sentrum. Disse var involvert i behandlingen av informasjonen agentene i felt samlet inn. E 14s ansatte i hjemmebasen forsøkte blant annet å avdekke sannhetsgehalten i opplysningene før rapportene fra felten ble sendt videre til etterretningstjenestens hovedkvarter på Lutvann.

Av de rundt 140 personene som skal ha utført oppdrag i regi av E 14, utgjorde rundt 40 den innerste krets som stadig gjorde oppdrag for enheten. Av disse skal rundt ti ha vært kvinner.

Flertallet av de som reiste ut på de tidvis livsfarlige oppdragene hadde ikke små barn som ventet på dem hjemme.

- Få visste om E 14

Spionorganisasjonen 14, også kalt «Seksjon for spesiell innhenting», avdekker en hittil ukjent side ved vår nære forsvarshistorie. For å holde E 14s eksistens skjult, også for kollegaene i etterretningstjenesten, ble medarbeiderne innlosjert i anonyme kontorlokaler, og ikke på Lutvann sammen med resten av e-tjenesten. Slik eksisterte enheten fra 1995 frem til 2006.

- Det var noen få sentrale regjeringspolitikere og byråkrater, samt noen få offiserer og toppene i etterretningstjenesten som visste om dette, sier en kilde til VG.

E 14 ble etablert som en direkte følge av urolighetene på Balkan midt på 1990-tallet. Da FN-styrkene i 1995 ble erstattet av NATO-soldater, fikk hvert land ansvar for å drive sikkerhetstjeneste for sine egne styrker.

Til tross for gode resultater, var enheten omstridt blant de få innvidde i e-tjenesten. **LES MER OM DETTE I DAGENS VG.**

Opptrådte sivilt

Det spesielle ved E 14-agentene var at de stort sett opptrådte som sivilister i områdene de arbeidet. Med dekkhistorier som skulle forhindre at de ble avslørt som spioner, etablerte de seg langt unna uniformerte militære styrker - i vanlige hus og leiligheter i noen av verdens farligste konfliktområder.

Å bli avslørt kunne være direkte livsfarlig.

- Det var aldri noen av oss som ble pågrepet eller drept mens enheten eksisterte. Men det var nære på flere ganger. Blant annet var det en episode i Basra i Irak, sier en tidligere ansatt i E 14, som ikke ønsker å utdype hendelsen.

Roser innsatsen

Mannen som var forsvarsminister i Norge da den hemmelige enheten ble opprettet, berømmer spionenes innsats i verdens vanskeligste konfliktområder:

- De som utførte oppdragene, gjorde en veldig god jobb, sier Jørgen Kosmo til VG.

Han ønsker utover dette ikke å kommentere detaljer om hvordan det nye norske etterretningsarbeidet ble organisert på midten av 90-tallet.

De som i dag er toppsjefer i Forsvaret, ønsker ikke å kommentere VGs opplysninger:

- Etterretningstjenesten er fortsatt en del av statens hemmelige tjenester. Vi ønsker derfor ikke å kommentere dette, sier talsmann i forsvarsstaben, oberstløytnant John Inge Øglænd.

VG har flere ganger bedt om et intervju om E 14 med sjefen for etterretningstjenesten, generalløytnant Kjell Grandhagen. Det er blitt avvist. Grandhagen har heller ikke ønsket å besvare spørsmål tilsendt på mail. Forsvarssjef Harald Sunde vil heller ikke la seg intervju om E 14.

NORGES HEMMELIGE AGENTER

JEG VA for Norge

Av ROLF J. WIDERØE og
HANS PETTER AASS

I flere år jobbet nordmannen som spion for Norge. Han er stolt over jobben han gjorde på sine hemmelige oppdrag i utlandet for enheten E 14.

– Alle vi som jobbet i enheten mente vi hadde den beste arbeidsplassen i verden, sier den tidligere agenten.

Han forteller VG om den personlige opplevelsen av å være agent mot et løfte om full anonymitet, og kan derfor heller ikke gi opplysninger om hvor lenge han tilhørte den topphemmelige organisasjonen som VG avslørte i går.

Han ønsker ikke å omtale konkrete operasjoner av hensyn til sin taushetsplikt.

– Søkte eventyr

VG har fått bekreftet fra flere kilder at vedkommende jobbet i den hemmelige enheten innen Etterretningstjenesten som het E 14 – Seksjon for spesiell informasjonsinnhenting.

– Jobben var fantastisk for den som var interessert i politiske mekanismer, sikkerhetspolitikk, utenrikspolitikk, sikkerheten til norske styrker og som selvfølgelig søkte eventyr på det personlige plan, sier han.

Eksagenten legger likevel ikke skjul på at det var en krevende jobb.

I de fleste landene de norske agentene opererte i var det krig eller krigslignende tilstander.

Skyteepisoder

VG fortalte i går om at de norske agentene var involvert i skyteepisoder i hvert fall på Balkan og i Irak.

Følelsen av å være nærmest på egen hånd i risikofylte områder, førte til stor slitasje på mennene og kvinnene som var ute i felten.

– Mange ble veldig slitne, både fysisk og mentalt, sier den tidligere agenten.

Han forteller at agentene hele tiden måtte se seg over skulderen.

■ Opererte ofte i områder med krig

■ Agenter kunne slite med paranoia

■ Mente de hadde verdens beste jobb

– Og vi måtte vi hele tiden lyve om hvem vi var. I tillegg måtte vi alltid tenke over hvilke konsekvenser hendelser eller informasjon vi mottok kunne ha for oppdraget vårt, sier eksagenten.

I enkelte situasjoner måtte agentene ta det han kaller for tøffe valg.

Han mener den verste fienden en agent, eller operatør som de kalte seg, hadde var paranoiaen.

– Vi ble så sikkerhetsbevisste at vi kunne bli paranoide, sier eksagenten.

Frykten for å bli avslørt var alltid stede, selv om de alltid reiste i sitt eget navn og pass.

– Jeg var spion på oppdrag for Norge. Vi var redde for at oppdraget vårt skulle bli avslørt. Halvparten av jobben var at de som vi snakket med ikke skulle forstå hva vi var ute etter, sier mannen.

Han sammenligner jobben han gjorde for Norges hemmelige spionorganisasjon

med jobben en journalist eller en sosialantropolog gjør i et fremmed land.

– Forskjellen var at alle av oss hadde en militær bakgrunn. Det var knallhardt arbeid, og jobben gikk ut på å finne informasjon og skrive rapporter som vi sendte til Oslo, sier eksagenten.

VG AVSLØRER

IR SPION

IRAK: USA hevdet at Saddam Hussein var i ferd med å bygge masseødeleggelsesvåpen. E 14-agenter hadde sentrale kilder i Saddams regime som benektet dette. Her sjekker FN-inspektører et irakisk anlegg i 2003. Foto: AP

VG avslørte i går den utrolige historien om den norske etterretningstjenesten E 14, som hadde 140 agenter fra 1995 til 2005-2006.

Fakta

SPIONAVSLØRINGEN:

- VG avslørte i går det topphemmelige spionnettverket, E 14, som ble styrt fra anonyme kontorlokaler i Oslo.
- Agentene i «Seksjon for spesiell innhenting» opererte i minst ni land i tre verdensdeler.
- Rundt 140 norske kvinner og menn skal ha tjenestegjort for

- enheten, som ble styrt av Ola Kaldager. Kalt "DG" – Den Grå.
- E14 brøt med tidligere tiders tette samarbeid med britisk og amerikansk etterretning. Det skal ha vært et uttalt mål å fremskaffe bedre informasjon enn andre lands tjenester klarte.
- E 14 ble opprettet i 1995 og oppløst som egen enhet i 2006.

En typisk arbeidsdag var ofte preget av endeløse bilturer på dårlige veier for å komme frem til et møte.

Stressmestring

Han avviser at livet som hemmelig agent var preget av fester og glamour.

- De som er interessert i raske biler og damer bør ikke begynne i e-tjenesten, sier han.
- Den tidligere agenten forteller også at det var svært belastende for dem som satt hjemme i Oslo og hadde ansvaret for sikkerheten til agentene ute.
- Vi kom opp i situasjoner

- som var spente. I et tilfelle var jeg klar for å skyte oss ut av en situasjon, forteller mannen.
- Både før og etter hvert oppdrag måtte agentene debrifses.
- Hjemme hadde vi et stressmestringsnettverk som fungerte veldig bra. Alle måtte gjennom en samtale, legesjekk og et møte med en psykolog, sier han.

NORGES HEMMELIGE AGENTER

Av ROLF J. WIDERØE og HANS PETTER AASS

En av de sentrale kildene til de hemmelige, norske agentene i E14 under oppdraget på Balkan skal ha vært Ibrahim Rugova – lenge før han ble president i Kosovo.

Den hemmelige enheten E14 skal ha spilt en viktig rolle under den blodige konflikten på Balkan. Norske agenter skal ha hatt ukentlige møter med Ibrahim Rugova lenge før han ble president i Kosovo. Disse møtene ble holdt både før og under NATOS bombekampanje mot Serbia i 1999.

Var troverdige

E 14-spionene skal ha møtt sentrale folk på Balkan i lang tid før fredsavtalene ble undertegnet. De norske agentene ble sett på som troverdige budbærere i Bosnia og Kosovo, får VG opplyst.

På et tidlig tidspunkt forsto norsk etterretning med E14 i spissen at forfatteren og litteraturprofessoren

Ibrahim Rugova var mannen å holde seg inne med, og agenter fra E14 pleide kontakt med ham et par ganger i uken i en lang periode.

Traff spikeren

Amerikansk etterretning og britene hadde på sin side kommet frem til at Kosovos frigjøringshær (UCK) ville bli den sentrale maktfaktoren i Kosovo etter at makteliten i Serbia mistet kontroll over provinsen.

Fakta

- IBRAHIM RUGOVA (1944-2006):**
- Kosovoalbansk forfatter og politiker.
 - Sentral i opposisjonen mot det kommunistiske regimet i Kosovo, og leder av Kosovos demokratiske liga.
 - Ble i 2002 valgt til president i Kosovo.
 - Overlevde attentatforsøk i 2005.
 - Døde av lungekreft året etter.

TIDLIGERE UTENRIKSMINISTER:
Knut Vollebæk

Men det skulle vise seg at analysen til norsk etterretning, basert på informasjon fra de norske agentene i området, traff spikeren på hodet.

- Vi ble også brukt. Informantene sendte signaler gjennom oss, sier en tidligere agent.

VG kjenner til at sentralt plasserte politikere og høyt betrodde tjenestemenn i landene der nordmennene opererte, var blant dem som jevnlig overleverte informasjon. I tillegg pleiet nordmennene tett kontakt med embetsmenn og offentlig ansatte lenger nede i systemet.

På slutten av 1990-tallet var det Norge ved utenriksminister Knut Vollebæk som hadde formannskapet i Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE).

I denne perioden skal opplysninger den norske etterretningstjenesten skaffet til veie, ha vakt nysgjerrighet hos flere andre land, får VG opplyst.

-Ingen kommentar

Knut Vollebæk, som i dag er høykommissær for nasjonale minoriteter i OSSE, ønsker ikke å svare på VGs spørsmål om etterretningstjenestens arbeid i sin periode som utenriksminister.

Også i Irak skal de norske agentene ha hatt tett kontakt med svært sentralt plasserte embetsmenn i maktapparatet. Som VG tidligere har skrevet, skal de norske agentene ha fått vite lenge før den amerikanskledede invasjonen at Saddam Hussein ikke hadde masseødeleggelsesvåpen.

Utenriksdepartementet har ikke ønsket å kommentere hvordan disse opplysningene ble håndtert.

Dette er saken

SPIONAVSLØRINGEN:

- VG avslørte i går det topphemmelige spionnettverket, E 14, som ble styrt fra anonyme kontorlokaler i Oslo.
- Agentene i «Seksjon for spesiell innhenting» opererte i minst ni land i tre verdensdeler.
- E 14 ble opprettet i 1995 og oppløst som egen enhet i 2006.

E-post: rolf.wideroe@vg.no
hans.petter.aass@vg.no

Presidenten var AGENTEN

VG AVSLØRER

VG lørdag

- Rost av allierte

Norges ambassadør til Bosnia Herzegovina, Jan Braathu, forteller at Norges allierte ga mye ros for informasjonen norske agenter innhentet i Kosovo.

Ambassadøren var leder for den såkalte Balkan-desken i Utenriksdepartementet på slutten av 90-tallet og var en viktig mottaker av informasjonen som ble fremskaffet av de norske agentene.

AMBASSADØR: Norges ambassadør i Bosnia Herzegovina, Jan Braathu.

- Vi fikk veldig mye ros fra våre allierte for den innsatsen gruppen gjorde i Kosovo. De samlet inn mye informasjon, sier Braathu.

Han slår fast at de norske agentene bygde på erfaring og lærdommer fra krigen i Bosnia.

- De hadde høstet mye erfaring fra Bosnia. Da situasjonen i Kosovo oppsto hadde de utviklet en modell som viste seg å være glimrende, sier ambassadøren, og legger til:

- De norske agentene var de første som kom inn i Kosovo og mobile enheter ble satt inn som reiste rundt, sier ambassadøren.

Han mener de norske feltagentene var en stor suksess.

- De fremskaffet informasjon gjennom helt åpen kontakt med kilder. De reiste rundt og snakket med folk, sier Braathu.

■ **E 14-agentenes info brukt i Balkankonflikten**

■ **Hadde ukentlige møter med Rugova før valget**

■ **Hadde korrekt info om Saddams våpenarsenal**

KILDE: I lang tid skal Kosovos president Ibrahim Rugova (i midten) ha bidratt med informasjon til de norske agentene i E 14. Opplysningene fra E 14 skal også ha havnet på bordet til utenriksminister Knut Vollebæk. Bildet er tatt i januar 1999.

Foto: AP

ES KILDE

NORGES HEMMELIGE AGENTER

E14-spionene rekruttert etter

Like før terroren

Da Jens Stoltenbergs første regjering i 2001 godkjente stortingsproposisjonen om omleggingen av Forsvaret, lå det inne en formulering om at Norge i forbindelse med sine internasjonale oppdrag ville trenge en mer "feltoperativ etterretningstjeneste" i utlandet. Innstillingen kom syv måneder før Osama bin Laden rystet verden med sine terroraksjoner i USA.

På dette tidspunkt hadde den hemmelige enheten allerede vært i virksomhet i seks år. De opererte i flere land der det enten var allerede var norske soldater i FN- eller NATO-tjeneste, eller i land der det var mulig at norske styrker kunne bli bedt om å delta.

TILTR- TILBEST

Av ROLF J. WIDERØE og HANS PETER AASS

Rekruttene som skulle testes for E 14-tjeneste for Norge, sto i Oslo da de fikk en tier i hånden fra sin offiser: «Ser deg i Trondheim om noen timer», lød oppgaven.

Klarte du ikke den oppgaven, kunne du ikke være agent for Norge.

svarets spesialstyrker, skal enheten også ha vært svært interessert i knytte til seg akademikere.

Fem av seks avvist

Uten å vite hva de var i ferd med å bli plukket ut til, ble flere hundre nordmenn testet for å se om de kunne fungere som agenter for den hemmelige spionorganisasjonen E 14.

For hver agent som ble rekruttert, skal fem-seks ha blitt avvist. Rundt 140 agenter kom gjennom nåloyet, og ble sendt på krevende og ofte livsfarlige oppdrag i utlandet.

En av oppgavene som måtte bestås for å bli E 14-agent, var å komme seg fra Oslo til Trondheim på noen timer med bare en tier i lommen.

– Det var mange personligheter i miljøet. Folkene som ble rekruttert hadde helt spesielle egenskaper og ferdigheter, sier en kilde.

I tillegg til å være fysisk rustet til de krevende oppgavene, måtte kandidatene bevise at de hadde sosiale egenskaper som gjorde dem i stand til å rekruttere kilder.

Noen takket nei

Før de ble sendt ut på oppdrag, gjennomførte agentene et to måneder langt kurs i Norge. Blant annet ble det undervist og trent på tolkning av kroppsspråk, samtaleteknikk og rapportskrivning.

VG er kjent med at det også var kandidater som passert prøvene, som takket nei til de spesielle oppdragene. Årsaken skal ha vært moralske kvaler med å bli spion.

– Det finnes en helt egen moral, eller fravær av moral, innenfor etterretningsbransjen. Dette passer ikke for alle, sier en tidligere E-14-medarbeider.

Falske premisser

Den risikofylte tjenesten slet hardt på de norske agentene. Dermed skal det stadig ha vært behov for å rekruttere nye spioner som maktet presset det er å leve på falske premisser blant sivilbefolkningen i noen av verdens mest konfliktfylte områder.

– Vi mistet aldri noen, men det var nære på flere ganger, sier en tidligere agent til VG.

VG er kjent med at de norske agentene havnet i flere skuddvekslinger med bevæpnede grupperinger. I hvert i Irak og på Balkan ble det løst skudd mot nordmennene.

Personligheter

Ingen som ble tatt opp i E-14 visste hva de var i ferd med å kvalifisere seg til før de fikk tilbud om å bli operatører.

Selv om flere av dem som passerte prøvene kom fra for-

MØTESTEDET: For å bevise sine sosiale evner, måtte spionrekruttene komme seg fra Oslo til i Trondheim med bare ti kroner i lommen. Sjefen, Ole Kaldager, skulle selv møte dem på jernbanestasjonen i Trondheim. Foto: PER ANNAR HOLM

NORGES **HEMMELIGE** AGENTER

ROLLILLES

i Praha

Av ROLF J. WIDERØE og
INGAR JOHNSRUD

Den største katedralen i Tsjekkia var et av møtestedene da norske agenter fra E 14 deltok i et avansert rollespill. Spillet varte i flere dager i Praha.

VG kan i dag avsløre at den norske spionorganisasjonen

LÆRER:

Svein
Mønnesland

– Målet med spillet var å trene de kommende agentene i å møte mennesker i fremmede omgivelser og få dem til å gi fra seg informasjon.

Realistisk øvelse

Erfarne kolleger fra E 14 ble flydd inn for å delta i spillet. De erfarne kollegene spilte både kontakter som agentene skulle møte, og personer som tilhørte fiendtlige etterretningstjenester. Agentene som ble testet kjente ikke de erfarne E 14 agentene som deltok i testen.

– Selv om alle var norske snakket de engelsk, for å gjøre treningen mest mulig realistisk, sier en tidligere agent som deltok.

De hemmelige agentene i E 14 jobbet alltid i par. Det samme gjorde agentene da de ble testet i rollespillet. Spillet skulle ligge så tett som mulig opp til den virkeligheten de ville møte som agenter.

En neve dollar

Før de kommende agentene reiste fra Oslo, fikk de en reisekasse med amerikanske dollarsedler og beskjed om å møte på et nærmere angitt sted i Praha. Der ville de bli kontaktet.

– Oppgaven til agentene gikk ut på å komme i kontakt med flere grupperinger på forskjellige steder i byen, forteller en tidligere agent i E 14.

– Dette skulle simulere situasjonen agentene ville havne i på

- **Ble undervist av ledende eksperter**
- **Hadde rollespill i europeiske storbyer**
- **Skjønnlitteratur var på pensumlisten**

det kommende oppdraget. Rollespillet varte fra morgen til kveld i flere dager i strekk.

– Det var møter hele tiden med personer. På slutten av dagen skulle agenten skrive rapport på hotellrommet, forteller en tidligere agent.

I rollespillet ble de kommende

agentene også testet i evnen til å takle stress.

– Agentene ble utsatt for mye stress. De skulle drive med relasjonsbygging og skaffe informasjon samtidig som de hele tiden måtte tenke på sin egen sikkerhet og mulige fluktruter, sier den tidligere E 14-agenten.

Flere kjente turistplasser i Praha hvor det var mye folk, ble tatt i bruk i rollespillet. Dette ble gjort for å øke stressnivået hos agentene. Et av stedene som ble brukt av til å trene de norske spionene i Praha var Nasjonalgalleriet i byen, det såkalte Dekorativkunstmuseet. En rekke

agentmøter ble også lagt til den kjente St. Vitus katedralen, som er den største kirken i Tsjekkia. I tillegg ble det arrangert agentmøter på utallige kafeer.

Det uforutsigbare

En viktig tanke bak treningen var å forberede agentene på uforut-

” **Agentene måtte hele tiden tenke på sin egen sikkerhet og mulige fluktruter.**

VG AVSLØRER

SPILLT

GRÅ EMINENSE: E 14-sjefen, Ola Kaldager, sammen med tre agenter på et ukjent sted på Balkan. Det unike bildet er tatt på slutten av 90-tallet.

Foto: PRIVAT

HEMMEG: En rekke agentmøter ble lagt til den kjente St. Vitus katedralen, som er den største kirken i Tsjekkia. I tillegg ble det arrangert agentmøter på utallige kafeer.

Foto: REUTERS

Fakta

AVSLØRINGEN AV E14:

- VG avslørte for snart tre uker siden den norske spionorganisasjonen E14 – Seksjon for spesiell innhenting.
- I løpet av ti år jobbet 140 norske menn og kvinner som hemmelige agenter i E14 i tre verdensdeler.
- E14 brøt med tidligere tiders tette samarbeid med britisk og amerikansk etterretning.
- Enheten ble oppløst og virksomheten ble flyttet over i en annen avdeling i E-tjenesten i 2006.

E14 trente opp spesialsoldater

Ola Kaldager, også kalt DG, trente ofte opp spesialsoldater til agenter, mener en kilde med kunnskap om den topphemmelige etterretningssenheten.

Kaldagers nestkommanderende gjennom flere år deltok også i utdanningen av de hemmelige agentene. Han ledet E 14 frem til enheten ble oppløst i 2006. Kaldagers nestkommanderende er i dag internasjonalt anerkjent på fagfeltet etterretning.

land som er en av Norges fremste eksperter på bosnisk, kroatisk og serbisk. En av hans lærebøker var også pensum for Norges kommende spioner på Balkan.

– I disse årene holdt jeg en rekke foredrag for personell fra Forsvaret. Jeg kan ikke huske at jeg holdt foredrag for denne spesielle gruppen, sier Mønnesland til VG.

Skjønnlitteratur

Operatørene ble også oppfordret til å lese skjønnlitteratur fra det landet de skulle jobbe i. Gjennom lesingen fikk agentene bedre forståelse av folket og gjorde dem i stand til å diskutere bøker med sine kontakter.

Den grundige opplæringen E 14 agentene fikk, skal være en vesentlig del av grunnen til at enheten klarte seg uten alvorlige skader, på tross av tidvis svært tøffe oppdrag under svært krevende forhold i utlandet, får VG opplyst.

– Det var aldri noen av oss som ble pågrepet eller drept mens enheten eksisterte. Men det var nære på flere ganger. Blant annet var det en episode i Basra i Irak, sier en tidligere ansatt i E 14, som ikke ønsker å utdype hendelsen.

sigbarhet: Selv om de planla så godt de kunne, måtte de ta høyde for at planene brått endret seg.

– Forvent det uventede var noe som det ble terpet på, sier den tidligere agenten.

Etter at rollespillet var gjennomført hadde agenten en gjennomgang av sin opptreden. På

denne måten fikk kandidaten tilbakemelding på hva som hadde gått bra og hva som måtte forbedres.

I tillegg til denne operative trainingen ble E 14-elevene intenst skolert i de ti ukene kurset varte.

I den første tiden etter opprettelsen av enheten i 1996, ble

agentene utdannet i England. Kurset varte litt over to måneder og agentene ble blant annet trent av personer tilknyttet den britiske etterretningsorganisasjonen MI6. De intense kursene var svært kostbare og det skal ha kostet flere hundre tusen for hver agent. Etter kort tid utviklet derfor E 14-

sjefen sitt eget kurs for de nye agentene.

På disse kursene kom flere anerkjente norske fagfolk innen sine fagfelt og holdt foredrag om situasjonen i det aktuelle landet agentene skulle jobbe i. En av dem som underviste agentelevene var professor Svein Mønnes-